

Provodín

Kraj: Liberecký

Správní obvod: Česká Lípa

Nadmořská výška: 263 m n. m.

Počet obyvatel: 728

Adresa URL: www.obec-provodin.cz

Okres: Česká Lípa

GPS souřadnice: 50.617823N, 14.601262E

První pís. zmínka: 1376 (648 let)

PSČ: 471 67

Historie obce Provodín

První písemná zmínka o obce pochází z roku 1376, kdy je v městské knize z Bělé pod Bezdězem jmenován rychtář Nýček z Provodína. Již v této době asi vesnice patřila k jestřebskému zboží Berků z Dubé a zůstala jejich majetkem až do poloviny 15. století. Syn Jindřicha z Dubé, husitského hejtmána v České Lípě, Čeněk, se tehdy zúčastnil na straně severočeské šlechty války proti lužickým městům. Roku 1445 byl za výpravy Lužičanů do Čech oblehnout hrad Sloup a s Lužičany spojená vojska litoměřické hotovosti se chystala také proti Jestřebí. Čeněk z Dubé raději prodal Jestřebí s příslušným panstvím veliteli litoměřické hotovosti Janovi ze Smiřic. Janovi synové Václav a Jindřich udrželi panství do 80. let 15. století, kdy je prodali Kryštofovi z Vartenberka. Roku 1542 získal jestřebské panství Kryštofův syn Václav z Vartenberka, který je připojil ke svému rybnovskému, později novozámeckému panství.

Novozámecké panství bylo majetkem Vartenberků až do třicetileté války. Jan Jirí z Vartenberka se aktivně zúčastnil protihabsburského povstání, a proto mu byla panství roku 1622 zkonfiskováno a o rok později je koupil Albrecht z Valdštejna. Po jeho smrti v Chebu roku 1634 mu byly jeho statky zkonfiskovány, pouze novozámecké panství bylo ponecháno vdově po zavražděném, Isabele z Harrachu. Dědictvím přešlo roku 1654 na dceru Marii Alžbětu, provdanou za hraběte Rudolfa z Kounic. Tím se stalo novozámecké panství majetkem Kouniců a zůstalo jim až do 20. století.

Již ve středověku byl Provodín pro svou rozlehlost rozdělen na dvě části, nazývané Provodín hořejší a Provodín dolejší, zda měla každá část svého rychtáře, však zůstává neobjasněnou otázkou. Obyvatelstvo se živilo zemědělstvím, řemesla se zřejmě soustřeďovala v blízkém městečku Jestřebí. Za třicetileté války procházelo přes Provodín několikrát vojsko, obec byla částečně vylidněna a vypálena, počet obyvatelstva se snížil. V poválečném období se vrchnosti snažily, velmi často bez větších investic do hospodářství dosáhnout co nejdříve maximálních zisků ze svých panství. Tento stav vedl roku 1680 k selskému povstání, kterého se intenzivně zúčastnili právě poddaní z Jestřebí a Provodína.

V polovině 18. století vypukly dlouhotrvající války mezi Rakouskem a Pruskem. Provodín se i tentokrát stal průchodištěm válčících armád, před nimiž obyvatelstvo prchalo do okolních lesů. Roku 1757 se v okolí Provodína nakrátko utábořila část pruské armády, byla však odtud vypuzena rakouskými oddíly. Další vojenský tábor Prusů byl v Provodíně roku 1778 za války o bavorské dědictví. Vojsko zde tábořilo téměř 6 týdnů. Koncem téhož roku byla v prostoru "Provodína, Jestřebí a dále k Holanům" vybudována soustava opevnění, která měla zabránit dalším nepřátelským vpádům. V 18. století nebylo opevnění již využito, ale k jeho částečné obnově a strategickému využití došlo roku 1813, kdy v

letních měsících došlo k francouzskému vpádu do severních Čech a opevnění bylo tehdy obsazeno rakouskými a ruskými oddíly.

Války v 18. století byly příčinou hospodářských potíží a vedly ke zvýšenému útisku poddaných.

Roku 1775 vypuklo v severních a východních Čechách selské povstání, které postihlo i novozámeckému panství. K povstalcům se připojili poddaní z Karas, Provodína i Jestřebí a z dalších vsí a v počtu asi dvou tisíc lidí táhli na Nový Zámek, kde byli rozehnáni vojskem.

V 19. století zůstával Provodín stále zemědělskou obcí, řemeslníci, kteří ve vsi provozovali své živnosti, se stali počátkem 60. let členy živnostenského společenstva v Jestřebí. Když byla roku 1867 dána do provozu železnice Bakov nad Jizerou - Česká Lípa, byla v Provodíně zřízena stanice, která však byla pojmenována Jestřebí. Ze strany obecního úřadu v Provodíně se nejednou udály pokusy (naposledy roku 1938) o změnu názvu stanice, ovšem bezvýsledně.

Jestřebí zůstávalo jak v 19., tak i ve 20. století střediskem života nejen hospodářského, ale i kulturního. K Jestřebí totiž patřil Provodín v Ohledu církevní správy - v Jestřebí byla fara, a také škola pro Provodín byla v Jestřebí. Ze spolků působili v Provodíně pouze dobrovolní hasiči.

Koncem 19. století byly v Provodíně otevřeny lomy na sklářský písek, který se používal i pro výrobu čistících filtrů. Na těžbě se nejvíce podílely firmy Bech, Wilhelm Schulz a především Engel a Co., která v Provodíně těžila ještě ve 30. letech 20. století.

V období tzv. první republiky silně vzrostl počet českého obyvatelstva v obci. Péčí Českého stavebního družstva z České Lípy byly v Provodíně vybudovány rodinné domky pro české rodiny. V úzkém kontaktu s českou menšinou v Jestřebí byly pro obě obce společně založeny místní odbor Národní jednoty severočeské a místní osvětová komise. Zásluhou Národní jednoty severočeské byly získány dostatečné finanční prostředky pro otevření dvoutřídní české školy v Jestřebí, jejíž jedna třída byla umístěna v Provodíně. Po záboru pohraničí Německem v říjnu 1938 řada Čechů odešla do vnitrozemí a česká škola zanikla.

